ſed laudant ⁊ conſulunt aut certe tacendo conſenciunt. hīc ergo pen-
ſandum eſt in quātis ꝑiculis hij ſūt qui ſunt ī ſublimitate ꝯſtituti. neqꝫ
enim poteſtas eos dignos facit ſed magis oſtendit indignos vt dicit
Boecius vnde elia poteſt qꝫ rara auis ſit que in arce dignitatis conſti
tuta innocēciam conſeruat ⁊ ꝑconſequēs paucorum ſalus ſperanda.
eſt talium qui nec medicinam admittere dignant̄ tot ⁊ talibus ꝑiculis
obnoxij. Ideo non immerito Paulus ad thymo. hortat̄ vt pro oībꝫ ora
tiones fiant ⁊ ſpecialiter pro regibꝫ ⁊ omnibus qui ī ſublimitate ſūt cō
ſtituti. Non tamen deſperandum eſt quin deꝰ ſibi aliquos de multis re
ſeruauit ad quos hunc ſermonem extendi nolo qui pro defenſione ſuoꝝ
fideliter militant pacem ⁊ vtilitatem cōmunē procurare ſatagentes qui ⁊
certis cauſis redditus tributa ⁊ procurationes poſtulare poſſūt cauſa
defenſionis duntaxat. Cum omnes non ſufficere videantur.

Capitulum de iudicibus.

SEntire mihi videor rectum ordinem proſequi poſt predicta
de iudicibus annectere materiam cum omnibus predictis ſta
tibus iudiciaria poteſtas conuenire videatur. Et vtinā in ex
ecutiōe iuſticie omnes eſſent tam prompti qꝫ auidi ſunt in aſ
ſecutione poteſtatis ꝑ quoꝝ iudicū directione audiatur conſiliū iethro
cognati moyſi quia iſte eius ꝯſilio audito acquieuit. vnde dicit̄ Exodi
xviij. puide de omni plebe viros potentes ⁊ timentes in quibus ſit
veritas ⁊ qui oderint auariciam ⁊c. Et poſtea ſubditur quibus au
ditis moyſes fecit omnia que ille ſuggeſſerat in quo conſilio induſtrioſe
tangit quatuor ad competentem iudicem requiſita. ſ. potenciam dei ti
morem veritatem ⁊ auariciam odio habentem. Et ſi aliqua harum con
dicionum defuerit minꝰ rectum procedere videtur iudiciū. Tangūtur
etiam condiciones que ſunt iuſti iudicis in ca. Cum eterni de ſen. ⁊ re.
li. vj. ſ. qꝫ deſit eis fauor odium timor p̄ces ⁊ p̄ciū. Primo potencia re
quiritur ad iudicem quia virtus coactiua peruerſos arcet ⁊ malos quos
verba ſapientum cōpeſcere non valent alias ſi nō eēt vis coactiua ludi
brium eēt iudicium. Timor dei dirigit iudicē vt iuſtā ferat ſentenciā
ſine acceptione pſonarum. veritas iudicibus neceſſaria eſt ne in parcium
labatur iniquā vni parti plus fauēs qꝫ alteri. odiū auaricia ne ꝑ munera
corruptus a iuſticia declinet Fauor vxoris inſtigauit principem exercitꝰ
pharaonis vt iniquam ferret ſentenciam contra ioſeph vt eum incarce
raret Gen. xxxix. Ira impulit dauid ut ꝯtra miſiboſech ad inſtanciam
ſyba iniuſtam ferret ſentenciam bonis ſuis eum ſpoliando. ij. Reg. xvi.
Odium fuit in cauſa qꝫ achab rex iſrael prophetam micheam iuſſit ī car

Quatuor requisita ad bonos

1° potentia

2 timor dei
3 veritas
4 odium avaritie

passiones mala prestantes iudicium
Favor
ira
odium

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

terare eo ꝙ ſibi diceret veritatem. iij. R e. xxij. Timor impulit pilatū
ꝙ iniquiſſimā ſentenciam ferret contra ſaluatorem noſtrum quia timuit
diſplicere ceſari ⁊ ex feruore iudaici populi de ꝑcibus ⁊ ꝑao plena eſt
Non ſolum ſcriptura ſacra ſed ⁊ heu pene totus orbis intonat quanta
ꝑuerſa iudicia exercentur ꝓpter munerum acceptionem vnde deus per
moyſen loquēs deut. xvj. Judices ⁊ magiſtros conſtitues in omnibus
portis tuis quas dn̄s deus tu9 dederit tibi ꝑ ſingulas trib9 tuas vt iu
dicent populum iuſto iudicio nec in alteram ꝑtem declinēt. nō accipies
ꝑſonam nec munera quia munera excecant oculos ſapiētum ⁊ mutāt
verba iuſtorum. Juſte qđ iuſtum eſt ꝑſequeris in continencia carnis cām
ꝑſtitit ꝙ duo ſenes ĩpudiciſſimi contra ſuſannā caſtam vxorem ioachī
iniuſtā tulerūt ſniam ꝯdēnātes eā ad mortē quā danial liberauit vtz daniel
xiij. Vere felix ſamuel iud'x filiorum iſrael qui libera voce ſe īmunem ab
omni acceptione iniurioſa munerum coram deo ⁊ toto populo valuit ꝓ
bare ac dicere. Conuerſatus ſum coram vobis ab adoleſcēcia mea vſq;
in diem hanc. Ecce ꝓſto ſum loquimī de me coram dn̄o ⁊ coram xp̄o ei9
Verum bouem cuiuſq; tulerim aut aſinū ſi quēpiam calūniatus ſum ſi
oppreſſi aliquem ſi de manu cuiuſq; mun9 accepi ⁊ ꝯtemnā illud hodie
reſtituāq; vobis. ⁊c. i. R e. xij. Quis hodie talis eſt īter iudices ⁊ lau
dabimus eum talis vero ſi quis cupit inueniri neceſſe ē vt regulas di
rectiuas ſemꝑ inſpiciat. Et vt ſtateram geſtet ī manibus ⁊ lances ap
pendat equo libramine ſolum de iꝫ ꝑoculis habens. Cui9 ⁊ vice fugiē
dicens illud ſemꝑ de vultu tuo iudiciū meū prodeat ⁊ cū trāquillitate
omnia faciens excluſis paſſionib9 obliquātib9 ⁊ rationis iudicium obfu
ſcantibus vnde ioſophat rex iudices conſtituens precepit eis dicens
Videte quid faciatis non enim hoīs exercetis iudiciū ſed dn̄i. Et qđcūq;
iudicaueritis in vos redundabit. Sit timor dn̄i vobiſcum ⁊ cū diligen
cia cūcta facite. ij. paralip. xix. Regulas autem iſtas dicim9 diuinā legē
legem naturalem leges humanas iuſte cōditas ⁊ rectum iudicium ra
tionis quas ſi attenta mente ſecut9 fuerit minime poterit deuiare a iuſti
cia. Nam ⁊ romanus pontifex omnia iura ī ſcrinio pectoris ſui cenſet
habere vt patet de ꝯſti. li. vj. vt ſcōm eum poſſit iudicare. ideo vltra ꝑ
dicta requiſita ſciencia ⁊ prudencia iudici eſt neceſſaria. Oportet enim
iuſtum iudicem omnia rimari ⁊ qđ ſibi deeſſe cognouerit ꝯmunicatis
ſibi peritiorum conſilio non pudeat ab alijs inquirere conſulacius iudicās
aliorum conſilijs acquieſcere q; ꝓprijs innitendo iniuriam alterius ali
quid attemptare. Exemplum ponit de hoc ſanctus Job de ſe loquens.
cauſam quā ignorabam diligenter īueſtigabam terrere debet iudices
ꝑabola a xp̄o dicta Luce. xviij. Judex quidem erat in quadam ciuitate
qui deum non timebat ⁊ hoīem non reuerebatur vidua autem quedam

erat ĩ illa ciuitate. ſ. q̄ munera dare nō habuit iudici ⁊ veniebat ad eū
dicens. Vindica me de aduerſario meo ⁊ nolebat p multum tempus.
Poſt hec autem dixit intra ſe. ⁊ ſi deum non timeo nec hoīez reuereor
tñ quia moleſta eſt mihi hec vidua vindicabo illam ne in nouiſſimo ve
mens ſuggillet me. Et ille erat iudex iniquitatis qui ꝑter periculi ti:
morem ob iuſticie amorez iuſticiā fecit vidue paupcule etiā ſiñ mūerib⁊

Pena in quorum iudiciū.

Pena etiam grauiſſima terrere debet iudices tam ſeculares q̄z eccleſi:
aſticos vt iuſtum habeant modum procedendi in iudicijs que pena ec:
cleſiaſticoꝝ eſt. Si p grām aut p ſordes. i. p iram odiū timorem fauorē
iniuſtam ferant ſentenciam in grauamine ptis ipo facto ſuſpēſi ſunt ab
officio p annum. Et nihilominꝰ pti leſe ad intereſſe teneretur ſ. damna
omnia reſtituendo quo ad eccleſiam. nec penitere poſſunt niſi leſis per
eos ſatis fecerint cum effectu. Et nihilominꝰ ſi durante ſuſpenſione ſe di
uinis ingeſſerint ſunt irregulares non niſi p ſumū pontificez abſoluēdi
vt diſpoſuit capl̄m. Cū eterni ⁊ de ſen. ⁊ re. li. vi. Quo ad deum mor
taliter pecantes iura ciuilia habent penas ſuas aut abſciſionem lingue
aut infiſcationē oīm rex ſuaꝝ aut etiam extremū mortis ſupplicium
Unde legitur de quodam rege qui iudicem a ſe conſtitutū ⁊ iniuſte iu:
dicantem excoriari p̄cepit ⁊ cutem iſtā ſupoduxit cuidam ſelle. In qua
ſella q̄zlib; iudicē a ſe ꝯſtitutū p̄mo iuſſit ſedere ob memoriā ſcelerati
illiꝰ iudicis ⁊ vt q̄libet ſibi a ſimili pēa caueret. Sic legimus de quo
dam rege qui legem ſtatuerat de ſtupratore vt ābobus oculis priuari
deberet. In quo ſtupro cum filius regis eſſz deꝑhenſus p̄cepit vt fierz
executio legis etiam in filio ſuo petentibus omnib⁊ ne hoc fieret ſuc:
ceſſuro ſibi ĩ regno filio. ne ſua ſentēcia effectu careret ipe ſibimet vnū
oculū ⁊ filio etiam vnū iuſſit erui vt ſic duo oculi licet in duabus per:
ſonis eruerent̄. Ecce quāta iuſticia etiā in ydolatris repta legit̄ quāto
magis ĩ xpiano. Debēt enī iudices ſcdm phm. v. eth. ſe habere ad mo
dum plūbee regule que mollis eſt quo ad manſuetudinem ⁊ pietatem
tamen inflexibilis quo ad iuſticie equitatem que ſemp recto ordine re:
licta nature ſue ꝓprie tendit deorſum. nec iudici licet ferre ſentenciam ſe
cundū priuatam ſuā. ſ. noticiā quā q̄ncꝫ habet de re quia ĩ actu iudicādi
iudex gerit pſonam publicā non priuatā quia dicit Aug. ſup pſal. Bo
nus iudex nil arbitrio ſuo facit. ſ; ſcdm leges ⁊ iura pnūciat. nec tūc
facit contra conſcienciam ſi aliter pnūciat publice ſcdm allegata coraz
ſe quā ipe priuatim nouit quia debet ſibi formare ꝯſciendā non ex p
pria priuata conſciencia ſed ſcdm ea que in publico iudicio ſciri poſſūt
quia hoc ad publicā autoritatem ptinet vt iudex que ſibi ĩnoteſcūt vt
publice pſone. vnd dicit xps. Sicut audio iudico Ten. eſt beati tho.

exempla

Zeleucus Locrensis

Nota

Secundum allegata iudicandum
non secundum propriam scientiam

ſcda ſcde·q·lxviij·arti·ijo· Sed an iudex penam a iure aut lege decretam poteſt licite relaxare·¶Reſpōdet idē eadem·q·arti·iiij· Ex duo ſūt conſideranda circa iudicem·vnū ꝙ ipe eſt iudex īter actorem ⁊ reum· aliud ꝙ ipe nō fert ſententiā iudicij quaſi ex ꝓpria ſed quaſi ex publica poteſtate·duplici autem ratione impeditur iudex ne reum a pena abſoluere poſſit·pͥmo ex ꝑte actꝰ accuſatoris ad cuiꝰ ius quādoq3 ꝑtinet vt reꝰ puniat̄·ſ·ꝓpter aliquā iniuriā in ipm cōmiſſam cuiꝰ relaxatio non eſt in arbitrio alicꝰ iudicis quia quilibet iudex tenet̄ ius ſuū reddere vnicuiq3· Alio mō impedit̄ ratione rei publice cuiꝰ poteſtate fungitur ad cuius bonū ꝑtinet ꝙ malefactores puniant̄· Sed tamen quantū ad hoc differt inter inferiores iudices ⁊ ſupmū iudicem·ſ·principem· Cui eſt plenarie poteſtas publice conceſſa iudex enim inferior non habet poteſtatem abſoluendi a pena contra leges a ſupiore ſibi impoſitas· vnde ſup illud Jo·xix·¶Non haberes in me poteſtatem niſi tibi data eſſet deſup dicit Aug· Talem deus dederat pilato poteſtatem vt eſſet ſub ceſaris poteſtate·ne ei oīno liberum eſſet accuſatum abſoluere·ſ3 pͥnceps qui habet plenariam poteſtatem in re publica· Si ille qui paſſus eſt iniuriam velit ea3 remittere poteſt reū licite abſoluere· Si hoc publice vtilitati viderit non eſſe nociuū·ideo nō expedit ꝯītati vt maleficia puniantur ad hoc ꝙ peccatum vitet̄ vnde deut̄·xiij· Poſt pena3 ſeductoris ſubditur vt omnis iſrael audiens timeat ⁊ nequaq̄3 ultra faciat quiſq̄3 huiꝰ rei ſimile· Et paulꝰ dicit peccātes coram omnibus corrige vt ceteri metū habeant nocet etiā relaxatio pene pſone cui illata eſt iniuria que recōpenſationē accipit p quādā reſtitutionē honoris in pena iniuriātis hec ille debent etiā in humano iudicio in foro contencioſo ꝯcurrere perſone diſtincte·ſ·actor vel fama loco actoris reꝰ teſtis vel alia ꝓbationū gr̄a ⁊ iudex nō ſuſpectus ꝑtibus alias minime ſufficiens eſſet iudicium ⁊ cū hoc p ſpicax teſtiū vl' īſtrumētoꝝ ꝓbatio ſm īterrogatoria data p altera3 ꝑte· Que q̄a in ꝯdemnatione ſuſanne defecerunt·ideo iniuſta fuit ſententia· Et p Danielem reformata quo ad debitā teſtiū examinatiōe quia ſenes falſum tulerunt teſtimoniū ſine examinatione· Etiam q̄a ibi idē erant accuſatores ⁊ teſtes qđ eſt illicitum ⁊ erant teſtes inferendo teſtimoniū ſingulares· Sed de expenſis ⁊ penis in iudicijs an iudices poſſunt expenſas a ꝑtibus exigere ⁊ penas indictas pro ſe reſeruare Michee·iij· dicit̄ principes eiꝰ ī muneribꝫ iudicabant ⁊ ſacerdotes in mercede docebant ⁊ ꝓphete eiꝰ in pecuniā diuinabant· Sup quo dicit Jero·ſi q̄s de pͥncipibꝫ videbat̄ iudicare qđ erat rectū vēdebat ſniā ⁊ ī mūeribꝫ iudicabat· Sacerdotes ꝗ̄ non docebant populū niſi accepto precio· Cum dicatur gratis accepiſtis gratis date·¶Illi vero pecunia3 preferentes deo vendebant grām domini Et hoc non licet ſm heinricū

bene examinare rem et testes

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

de gandauo. ſ. mun⁹ accipe rōe iudicij. ſ. q̄ mun⁹ ponat̄ merces ꝓpter
quā vel principaliter uel ſecūdario exercet̄ iudiciū. q̄a hec ē poteſtas
ſpūalis ⁊ ñ cadit ſub p̄cio ⁊ ꝯmittit̄ ſymonia. ſicut nec licȝ emere nec
vendere iudiciariam poteſtatem. Ideo ſymon damnat̄ a petro Act. viij.
Et Iaſon ſūmū ſacerdociū ab anthiocho rege pro pecunia ſibi vſurpa
uit. ij. Mach. iiij. Alio modo contingit mun⁹ in iudicando accipe tanq̄ȝ
laboris ſui premiū ad vite ſuſtentationem ⁊ hoc nō reputat̄ illicituȝ cū
dign⁹ ſit opari⁹ mercede ſua. Et qui altari deſeruiūt de altare licite vi
uere habent ſed hoc differenter. Quibuſdam enim iudicibus p conſti
tuentes ſupiores ſufficienter eſt pro officio exequēdo ꝓuiſum. Et iſti
min⁹ licite recipiunt duplicatas expenſas. ſ. a ſupiorib⁹ ⁊ a partib⁹. Et
ut videtur tenent̄ ad reſtitutionem quia ratio hoc non patit̄ vt quis p
eodem labore binū pcipiat ſallarium. Et tales ſunt iudices ordinarij q̄
bus prouiſum extitit vel etiam iudices ſeculares quibus de ꝯmuni po
pulo ſunt redditus deputati Alij ſunt quibus non eſt prouiſum aut mi
nus ſufficienter vt ſunt iudices delegati ad certū tempus ⁊ inter cer
tas pſonas ſi eguerint aut extra loca ſua ꝓficiſci contigerit poſſunt a
ptibus moderatas ⁊ ſub portabiles expēſas exigere equales tamen
ab vtroq̄ȝ tanq̄ȝ p ſportulis. niſi ratio ſuaderet ab vno plus q̄ȝ ab alio
ꝓpter inopiā poſtulandū īmo etiā penas impoſitas pecuniarias iuſtas
tamen ſi indiguerint poſſunt pro ſe imburſare licet mala ſit ſpēs ꝓpter
ſuſpicionem. honeſtius tamen facerent ſi eas paupibus aut ad vſuȝ ec
cleſiaſticuȝ deputarent. Et dicit Henricus de gandauo q̄ etiam ſi iu
dex non ſit indigens ⁊ accipit pecuniam ratione pene a dlinquentibus
ꝓpter emendationem ⁊ vertat eam in vſus ꝓprios non tamē preter ne
ceſſarios ſeu ad faſtum putat hoc eſſe licitum. Sollaria tamen notari
orum pro lr̄is laborib⁹ cera pgameno nulla iura pcipue prohibent ſic q̄d
ſint moderata ſcdm̄ exigenciaȝ predictoꝝ. Et licet autoritas iudiciaria
vendi vel emi aut conueniri non poteſt p pecunia ānua ꝓpter viciū ſy
monie tamē ſupior poteſt alicui cōmittere officium iudicandi vice ſui
⁊ deputare ſibi certam annuā penſionem pro ſuſtentatione in iſto offi
cio Et de hac ānua penſione poſſunt conuenire inter ſe ⁊ paciſci ſcdm̄
laborem quātitatem ⁊ familie ſuſtentatiōem. Et ſi quid ſup eſſet de red
ditibus ad dictum officium ſpectantibus principalis inſtituens poſſet li
cite ſibi retinere nō mixtis inter ſe contractibus vt patet p capitulū ad
queſtiones de rerum pmutatione. Munuſcula tamen in eſculentis aut
poculentis non animo corrūpendi iudicibus que nō credunt̄ poſſe mu
tare mentē iudicis a iuſticia non ꝓhibent̄ dari ⁊ accipi tamē ſine pacto
O quā circūſpectos oportet eſſe iudices in examinatione cauſaꝝ in rece
ptione munerū in excludendis fauoribus ꝯſanguineoꝝ aut potentium

q̄d sallarij recipere pot

esculenta suscipere pot
q̄ñ ... point puertere sententiam

ꝑſonaꝝ. Et quícūqꝫ ſentiret ſe quis fauoꝛatū aut mentem ſuam nimis inclinatam alicui ꝑti cōſulte ageret vt pꝛo illa vice ꝑ alteꝝ iudicaret. quia nimis difficile ē ſententiam contrariam ferre contra inclinationē; Unde ⁊ ſ. Bernhardus loquit̄ in li. de conſideratione de quodam legato noīe Martinus. Cui quidē ep̄us Floꝛentinus etiam indigenti equū donauit. poſtea legatus ꝑcepit eū ep̄m cām habituꝝ tractandum coꝛā legato mox reddidit ep̄o equū ſuū dicens. Decepiſti me inquit neſciebā tibi imminere negocium tolle equū tuū ecce in ſtabulo eſt ⁊ eadē; hoꝛa reſignauit ei equū amputans a ſe omnē ſuſpicionem fauoꝛis. Et de alijs duobus ſimilibus caſibus ſtatim ī ſequēti ānectit qui ſimiliter munera oblata tanquā venena reſpuerunt. ꝛc.

Nota exemplum

De aduocatis ⁊ pꝛocuratoꝛibus ⁊ medicis.

Oportune vt arbitroꝛ poſt materiā de iudicibꝰ ſe offert materia de aduocatis ⁊ pꝛocuratoꝛibus qui iudicibus cauſis ⁊ ꝑtibus litigantibus aſſiſtere ⁊ patrocinare ſolent. In quibus etiam non pauca repꝛehenſibilia concurrere ſolent nōnulla etiam cōmēdabilia de quibus aliqua ſunt ſpeculanda non quidā ſcd̄m materiā iuriſtarum que in iure canonico ſub certis titulis videri habent. Sed quo ad ſcolam theologoꝝ que de moꝛibus virtuoſis aut viciosis iudicare habent ⁊ iudicare. Inter que viciosa ſunt calumnie ſuppreſſio veritatis ſuggeſtio falſitatis plurima mendacia cauſaꝝ neglectio colluſio infidelitas fraudis iniuria cupiditas ad exhauriandum burſas clientū ſuoꝝ diſpendioſa cauſarum ꝓrogatio in grauamen ꝑcium ꝓpter ꝓpriū lucrū floꝛenoꝛum inſtrumētoꝛum voluntaria pꝛoductio ⁊ earūdem falſificatio ⁊ alie innumerabiles machinatiōes que quottidie ꝯfingūt̄ ita vt noua iura vix talibus mederi poſſint. Et ſup hoc cauſarum iniuſtaꝝ voluntaria aſſumptio ⁊ defenſio in alterius ꝑtis grauamē ⁊ iacturam in ſup ⁊ friuolarum appellationū interpoſitio cōuiciationes diſcoꝛdie mēdaciū exultatio de iniurioſa victoꝛia ꝑtis ſue inter q̄ multa ſunt peccata moꝛtalia ⁊ pene omnia ſi ſcienter ⁊ voluntarie admittant̄. ideo niſi valde caute tales ī officijs ſuis ſe rexerint non dubiū ē eos multis periculis quo ad ꝯſcienciam ſubiacere non tamen diffidendū; quī ſi pura eoꝝ fuerit intentio. Et ſecundum regulas iuris ⁊ eaꝝ diſpoſitionem ſe cōfoꝛmauerint licitum eoꝝ officiū; exiſtit. Que vero ſunt iſte regule remitto tales ad dn̄os canoniſtas tamē ſcd̄m theologos ſūt dilectio dei ⁊ ꝓximi iuris naturalis dictamen. Quod tibi non vis fieri. ꝛc. Dictamen recte rationis ⁊ put ſapiēs determinabit vbi alia regula non poteſt cognoſci ſubuērō ⁊ ꝯfēſio paupeꝝ ⁊ iuſticie executio ne iuſticia piclitet̄

Catena vitiorum advocatorum

Que regule ipsis servande